

HETI

Mérleg

IV. évfolyam 34. szám
1994. augusztus 25.

INGYENES VÁROSI LAP • BÉKÉSCSABA

- Ünnepek után
- Boross Péter fóruma
- Csabaiak Békésen
- Nemzetiségi mozaik
- Csabai tájszótár
- Gólzápor
- Békéscsaba anno...

HETI Jegyzet

„Autóbusz opusz”

Kukorelly Endre író-társamé a cím, de most ideillik. Megint egy partikuláris téma, de kötelességem megírni, hisz az élmények életbevágóak (Tandori szavai).

Busszal járok (hetente legalább három alkalommal) Szarvasról a megyeszékhelyre és átélem az utazás hétköznapi rejtelmét. Nyilván akadnak más típusú megközelítések is, de az enyém egyértelműen pozitív. Előrebocsátom, nem reklám-szinten szeretném interpretálni a Volán image-tát. Elégedett vagyok, mint utas. A buszvezetőkkel dialógusom alakult ki, folytonos párbeszéd, hála a Tevan Kiadónak. Van miről beszélni. Az életéről, mi folyik körülöttünk. Az emberekről, az ország helyzetéről. Persze legtöbbször aludni szoktam. Vissza az otthonba. Nyugodt vagyok, hisz a buszvezetők tudják a dolgukat. PROFI társaság. Öt év alatt nem találkoztam egyetlen arrogáns gesztussal sem. Megtalálták az elveszett esernyőmet, nap-szemüvegemet. Ha néha sokan vagyunk utasok, és talán többen is mint kellene, udvariasak, segítőkészek. Óriási felelősséget hordoznak „értünk”. Elszállítanak oda (és vissza), ahol éljük a kis életünket. Kezeljük úgy a buszvezetőket, mint világjáró írókat. Ha egyszer megírnák, milyen utasok vannak!! Isten őrizze! Ők jók!

KÁNTOR ZSOLT

Így ünnepeltünk mi

Szent István napja után festest ugrunk a hétköznapiakba, talán egy kicsit ezért is volt, hogy augusztus 20-án szinte mindenki szakított egy kis időt az ünnepelésre. Hogyan ünnepeltünk? Voltak programok, kapcsolódást nyújtó kis szigetek, volt fény és némi árnyék.

Fotókiállítás, Kossuth tér, délelőtt. A Környezetünkért Jövőnkért Alapítvány pályázataira küldött fotók sajtóúton mutatják, mennyire fontos megővni a környezetünket magunktól, magunkért. Az első díjat Tarpai Zoltán, a második díjat Vincze János kapja, a különdíjasok: Mihályi András, Mánfai György és Vajda Zoltán. A díjakat a környezetvédő fotós, Boldog Gusztáv adja át.

Néhány fotót az előző éjszaka folyamán – ki tudja kik és miért – eltulajdonítottak.

Sportcsarnok előtti tér. Vételkedőműsor, különböző bemutatók, sok-sok zene. Néhány gyönyörű ló a sétalovaglással próbálkozóknak. Nézelődő, szórakozni vágyó, keresgélő emberek.

A várt vásári forgatag és mini vidámpark helyett (talán a magas helypénz miatt) csupán néhány árust talál a városból érkező. A hiába keresgélők szétszélednek a város más rendezvényeire.

Délután, sétalóutca, Szent István tér. Korzózó családok (végre együtt), bandukoló

örökké rohanók. A városháza előtt a francia Baobab zenéje vonzza a fiatalokat és időseket. Néhányan a színpad előtt, az úttesten ülve feledkeznek a zenébe. Tehetik, hiszen a rendőrök az utat lezárták. Tumblin' Swingers, igen, ők csabaiak. Zene itt, divatbemutató ott. A Fiume előtti parkoló tele sátrakkal, egyre nagyobb a tömeg; rendbontásról nem hallani.

Lila-fehér, zöld-fehér, rendőr, kutya, sziréna. 5–2. Néhány percre összerendező tömeg, anyjukhoz közelebb húzódozó gyerekek. Vége a meccsnek. A távozó szurkolókat rendőrök kísérik – ők is, mi is tudjuk, miért. Mégis...

Fúvósok, majorettek, „fél Békéscsaba”. Himnusz. Jó ott lenni, jó egynek lenni az éneklők közül, hallgatni Pap János polgármester megemlékezését, és gondolni (legalább néhány percig) Szent Istvánra, államalapító királyunkra. Emlekezni „millió porladó csontú ősünkre, akiknek köszönhetően ma itt élhetünk. A török, az osztrák és az orosz után ma már függetlenül.” Egyedien, mindenkitől különbözőn. Csak rajtunk múlik, hogy kedvünkre való, barátságos országban éljünk, ahol jó otthon lenni, és ahol szívesen látott vendég a jó szándékú hozzánk érkező. Még egy mondat, „legyen olyan fényes a jövőnk, mint gyermekeink csillagleső sze-

Pap János

me”, aztán zene és tűzijáték. Égre szegeződő tekintetek, égbe szökő színes csillagok, áhítat, fény, nyugalom.

Először csak füst, majd néhány lángnyelv a városháza tetején. Még tart a tűzijáték, de aggódó szemek a lángokat figyelik. Ég a tető egy visszahullott rakéta miatt (mintegy öt négyzetméter sérült meg), a tűzoltók viszonylag hamar eloltják.

Késő este a Fullhouse, a vasutas fúvósok és a francia P. P. Crusade a városháza előtt, divatbemutató a színházi kifutón.

Aztán hazafelé ballagó tömeg. Kavargó, egymást kergető képek és gondolatok. Mit szólna hozzánk ma az államalapító király? Elégedett lenne-e késői utódai munkájával? Elégedettek lehetünk-e mi magunkkal? Hol kezdődött és hol tartunk most? Zászlók lobognak a késő esti szélben. Az ünnep véget ért.

MIKÓCZY ERIKA

Vážení čitatelia! Vážení občania!

Čbianska organizácia Slovákov Vás chce informovať o komunálnych voľbách, ktoré sa budú konať pravdepodobne v novembri. Novotou bude, že popri mestskej samospráve sa bude voliť aj menšinová, národnostná samospráva.

1. Prečo je výhodné zvoliť menšinové samosprávy?

Preto, lebo menšinové samosprávy: budú mať väčšiu kompetenciu ako spoločenské organizácie; pravdepodobne, ich prostredníctvom aj mesto, aj menšiny môžu získať viac finančných zdrojov; členovia menšinových samospráv sa môžu zúčastniť na zvolení celokrajinskej menšinovej samosprávy.

2. Ako sa môže zvoliť menšinová samospráva? Ako sa môžu voliť menšinoví poslanci do mestskej samosprávy?

V Békéscsaj Čabe chceme zvoliť slovenskú menšinovú samosprávu priamim spôsobom. Podľa zákona môže byť 9 členná. To znamená, že na slovenskej listine musí byť najmenej 9 kandidátov, alebo viac, z ktorých sa majú zvoliť deväť označením znakom x alebo +. Hlasovanie bude úspešné, keď aspoň 500 voličov bude hlasovať na slovenskú listinu.

Pozor! Podľa návrhu zákona každý volič môže okrem slovenskej listiny hlasovať aj na strániku listinu, aj na kandidáta svojho volebného okresu. Teda občania počas hlasovania by mali dostať (a nie pýtať si!) najmenej tri volebné lístky: strániky; individuálny, okresný; a slovenský menšinový.

Je dôležité spomenúť, že hociktorý kandidát slovenskej listiny môže byť aj slovenským, individuálnym kandidátom vo volebnom okrese, v ktorom býva. Keď ho zvolia

NÁRODNOSTNÁ MOZAIKA

lia na obidvoch volebných lístkoch, bude poslancom aj slovenskej menšinovej, aj mestskej samosprávy.

3. Kto má právo voliť?

Každý dospelý občan (aj maďarskej národnosti, keď to chce!); každý, v Maďarsku trvalo žijúci cudzinec, ktorý má občiansky preukaz pre cudzincov (npr. vydaté do Maďarska)

4. Kto môže byť menšinovým kandidátom (individuálnym, alebo na listine)?

Každý občan, ktorého za kandidáta navrhuje aspoň 5 občanov, a kto tento návrh prijíma.

5. Akú úlohu a kompetenciu bude mať menšinová slovenská samospráva?

Môže sa v rámci zdrojov, ktoré má k dispozícii, založiť a prevádzkovať inštitúcie, najmä na úseku: miestneho školstva; miestnych tlačových a elektronických médií; pestovania tradícií.

Ďalej môže: založiť a prevádzkovať podnik, alebo inú hospodársku organizáciu; vypisovať konkurzy; zakladať štipendiá.

Mestská samospráva uznesenia, týkajúce sa týchto záležitostí, môže vynášať len so súhlasom menšinovej samosprávy.

Taktiež k vymenovaniu vedúcich menšinových (slovenských) inštitúcií je potrebný súhlas menšinovej samosprávy.

Treba ale prízvukovať, že menšinová samospráva bude mať len obmedzenú kompetenciu: npr. nebude mať starostu, notára, úradnícky aparát, nemôže vydávať dokumenty atď...

6. Odkiaľ bude mať miestna slovenská menšinová samospráva finančné zdroje na spĺňanie svojich úloh?

Pramene môžu byť rôzne: príspevky zo štátneho rozpočtu; ľubovoľné príspevky župnej a mestskej samosprávy; metskou samosprávou prepustené nehnuteľnosti (budovy, kancelárie atď).

Čbianska samospráva už prepustila budovu na Kossuthovom námestí našej slovenskej organizácie. Na čiastočnú rekonštrukciu sme dostali od Menšinového a etnického úradu značnú sumu!

Ďalšie pramene môžu byť: samostatné príjmy (napr. z podnikateľstva); nadácie; donácie; národný, etnický a menšinový fond atď.

Na záver ešte toľko: členovia menšinových samospráv budú voliť tzv. štátnu menšinovú samosprávu, ktorá pravdepodobne, prevezme úlohu terajšieho zväzu, s väčšou kompetenciou.

Vážení občania! Čbianski Slováci!

Prosíme Vás, aby ste sa v čo najväčšom počte zúčastnili na komunálnych voľbách, hlasovali na slovenskú listinu a slovenských kandidátov!

Prosíme, aby ste nám odoslali svoje mená a adresy na ulicu Békési č. 15., aby sme Vás neskôršie všetkých vedeli priamo vyhľadať a informovať o ďalších vedomostiach, o programe. Zároveň aj môžete podať návrhy na osoby kandidátov.

Ďakujeme za pozornosť.

Čbianska organizácia zväzu Slovákov v Maďarsku

Könyvek Csabán

Van egy jó hírem meg egy rossz; a jóval kezdem. A város önkormányzata mint kiadó jegyzi a Csabai tájszótárt (Čabjanski nářečovní slovník), amely Békéscsaba úratelepítésének évfordulójára jelent meg tavaly. A közel nyolcszáz szavas gyűjteményt a közelmúltban elhunyt Dedinszky Gyula kéziratát átdolgozva és kiegészítve Andó György és Mazán Mátás adta közre; a járatlan úton elindult gyűjtővel szembeni mélységes tisztelettel és az ügy iránti feltétlen elkötelezettséggel. „E kiadvány nem szakmai jellegű, csupán szerény hozzájárulás akar lenni a magyarországi szlovákság kulturális örökségének megőrzéséhez” – olvasható az előszóban. Nem tudom, nem vagyok kompetens. Mindenesetre örömmel és érdeklődéssel forgattam üres óráimban, meglepetéssel tapasztaltam, hogy szókincsem egy része – mi más is lenne – szlovák „csabaizmus”. Érzésem szerint ez a szép külsejű kis szótár nem hiányozhat a csabai értelmiségiek könyvespolcáról. (Beszerezhető 100 gyenge magyar forintért a Munkácsy Mihály Múzeumban és a Radnóti Könyvesboltban.)

Érzésem szerint nem hiányozhatna sok csabai könyvespolcáról költőfejedelmünk jegyzetgyűjteménye sem, ám hiányzik bizonytal: Csabán ugyanis

nem kapható. És semmit sem tesznek, hogy kapható legyen.

Faludy György – van-e, ki e nevet nem ismeri? – a Magyar Hírlap hétvégi számaiban az olvasóközönség szüntelenül jelentkező igényének eleget téve olvasmányos történeteivel, eszmefuttatásaival hiányt pótol. A napi torzsalkodásokon, személyes vitákon felülemelkedve – negyven év gazdag külhoni tapasztalataival is a tarsolyában – olyan személyekről, filozófiákról, összefüggésekről ír, amelyeket idehaza nem ismertek, félreértettek, félremagyaráztak, tiltottak. A „Jegyzetek a kor margójára” színes, élvezetes olvasmány, egy humanista lebilincselő üzenete.

A város két könyvesboltjában utálhatnak engem; az egyikben közönyösen közlik: nincs; a Radnótiiban olykor zavarba jönnek (ők könyvesek tudniillik), a harmadikban, a Kossuthban egy édes kislány lelkesen ígérgette, hogy „intézkedik”, ám legutóbb szomorkásan mondta, hogy „sajnos, Szegeden nem kapható”.

Megvásárolnék egy példányt a kislánynomnak – ő is nagy rajongója a Faludy-szövegnek, akár vers, akár próza. Nekem ugyanis megvan: egy utcai könyvtárúrs hölgy lazában „csuklóból” két nap után hozatott külön egy példányt csakis nekem. Kézcsókom érte.

Ám rettentő mérges leszek, ha néhány hét múltán feltűnik a leértékelt könyvek között, mint ... nem folytatom.

Ez volt a rossz hírem.

KOVÁCS GYÖRGY

Tisztelt Olvasók! Tisztelt Polgártársaink!

A békéscsabai szlovákok szervezete szeretné Önöket tájékoztatni a jövőbeni önkormányzati választásról, mely valószínűleg novemberre várható. A választások újdonsága az lesz, hogy a városi önkormányzat mellett ún. kisebbségi, nemzetiségi önkormányzatokat is lehet választani.

1. Miért érdemes kisebbségi önkormányzatot választani?

Azért, mert ezen önkormányzatnak: nagyobb hatásköre lesz mint a társadalmi szervezeteknek; általuk – valószínűleg – a város és a kisebbségek többletforráshoz jutnak; az ilyen önkormányzati képviselők résztvehetnek az Országos Kisebbségi Önkormányzat megválasztásában.

2. Hogyan lehet kisebbségi önkormányzatot választani? Hogyan lehet kisebbségi jelölteket juttatni a városi önkormányzatba?

Békéscsabán közvetlen módon választott kisebbségi (szlovák) önkormányzatot szeretnénk létrehozni. A törvény szerint ez 9 tagú lehet. E szerint a szlovák listára minimum 9, vagy ennél több jelölt neve kerül fel. Ezek közül kilencet lehet megválasztani a szokásos módon, a nevek mellé beírja x ill. + jellel. A választás 500 érvényes szavazat esetén lesz eredményes. Figyelem! A törvénytervezet szerint egy választópolgár szavazhat a pártlistára, lakóterületének egyéni jelöltjére és a kisebbségi (szlovák) listára. Vagyis legalább három szavazólapot kell kapnia (nem kérnie!): pártlistát, egyéni listát és kisebbségi listát.

Fontos tudni, hogy a szlovák lista bármely jelöltje egyúttal egyéni jelölt is lehet saját

NEMZETISÉGI MOZAIK

egyéni választókerületében. Ha mindkét helyen megválasztják, egyaránt tagja lehet a városi és a kisebbségi önkormányzatnak.

3. Ki szavazhat a kisebbségi listára?

Minden választójoggal rendelkező polgár (magyar nemzetiségű is!); minden Magyarországon tartóan letelepedett idegen állampolgár, aki rendelkezik az idegen állampolgároknak kiállított személyi igazolvánnyal (pl. a Magyarországra férjhez ment, itt lakó, itt dolgozó asszonyok...).

4. Ki lehet kisebbségi jelölt?

Minden állampolgár, akit legalább öten jelölnek, javasolnak és a jelölést elfogadják.

5. Milyen feladatuk és hatáskörük lesz a kisebbségi önkormányzatoknak?

A rendelkezésükre álló anyagi forrásokból intézményeket alapíthatnak és működtethetnek a következő területeken: helyi iskoláztatás; írott sajtó, elektronikus sajtó; és ápolhatják nemzetiségi hagyományait. Továbbá: vállalkozásokat, gazdasági társaságokat létesíthetnek; pályázatokat írhatnak ki; ösztöndíjakat alapíthatnak.

A helyi önkormányzat a fenti ügyekben, beleegyezésük nélkül, nem hozhat határozatokat. Helyi nemzetiségi intézmények vezetőit egyetértésük hiányában a helyi önkormányzat nem nevezheti ki. Szükséges hangsúlyoz-

ni, hogy a kisebbségi önkormányzat csak korlátozott hatáskörrel fog rendelkezni, például nem lesz polgármestere, jegyzője, hivatali apparátusa, nem adhat ki hivatalos igazolásokat stb...

6. Milyen forrásokból teremtik meg a kisebbségi önkormányzatok működésük anyagi feltételeit?

Ezek a következők lehetnek: az állami költségvetés hozzájárulása; a megyei, városi önkormányzatok által adható támogatás; a helyi önkormányzat által átengedett ingatlanok, irodák. A csabai szlovákság már megkapta a Kossuth tér 10. szám alatti ingatlant, melynek részleges felújítására a Kisebbségi és Etnikai Hivattól viszonylag jelentős összeget is kaptunk!

Egyéb források lehetnek még: saját bevételek (pl. vállalkozásokból); alapítványok; adományok; az Etnikai és Kisebbségi Hivatal pénzügyi alapja stb.

Befejezésül még annyit: a kisebbségi önkormányzat tagjai választják az Országos Kisebbségi Önkormányzatot, mely – feltehetően szélesebb jogosítványokkal – átveszi a nemzetiségi szövetségek szerepét.

Tisztelt Olvasók! Csabai Szlovákok!

Arra kérjük Önöket, hogy minél többen vegyenek részt az önkormányzati választásokon és szavazzanak a nemzetiségi listára is!

Kérjük, hogy nevüket, címüket juttassák el a Békési út 15. szám alá, hogy közvetlenül, személyesen is megkereshessük, tájékoztathassuk Önöket a további tudnivalókról, programokról. Egyúttal a jelöltek személyére is megtehetik javaslatukat.

Köszönjük!

A Magyarországi Szlovákok Szövetségének
Békéscsabai Szervezete

Fél óra Alban fejedelemmel

Nem sorolom, hogy *Tomanek Gábor* milyen szerepekben látta és tapsolta a csabai nagydímadó; a színház egyik legjobb korszakában is itt volt a nyolcvanas évek közepén, aztán elment és visszajött. Mondhatnám azt is, hogy végleg, hiszen házat vett és Nagy Erika színművésznővel valamint 4 hónapos Gábor fiával együtt egy boldog család.

De most még nem erről van szó. *Tomanek Gábor* a Gyulai Várszínház Lear király előadásában Alban fejedelmet játszotta, kitűnően. Ennek azonban története van.

– Tíz éve a Jókai Színház Lear-előadásán már voltam Alban, bár azt hiszem, *Sík Ferencnek* ez nem is jutott eszébe – mondja. – Június végén kerestek meg telefonon, aztán Gyulán közölte velem a rendező úr, hogy *Sörös Sándor* forgat, engem szemelt ki helyette a feladatra. Örömmel vállaltam, nagyszerű lehetőség volt együtt játszani *Bessenyeivel*, *Sinkovits Imrével*, *Kállai Ferenc*cel, főiskolai tanárommal, akivel a próbák szünetében hosszasan elbeszélgettünk. Különben akkor, júniusban, éppen nyaralni készülünk a megszokott Bükkszentkeresztre, Kalapos, Szőke, Mészáros Misi el is mentek, mi maradtunk. Albanért mindent, döntöttem el.

– Látható volt, hogy különösen testhezsimuló szerep számodra ez a *shakespeare-i* hős, aki nagy utakat jár meg, míg végül

Tomanek Gábor

FOTÓ: VERESS ERZSI

raja múlik Britannia egy új, békés korszakának kezdete...

– Nem idevaló közhely, de nagyon egy vagyok Albannal. Mert mit is mond? „Csak akkor harcolok, ha látom, hogy mellettem az igazság!” Magam is így érzem. Volt is bajom miatta sok. Az élet tartozéka ez, úgy látszik. Meg nem kerülhető.

– A várszínházi esték után (és közben) hogyan telt Tomanekék nyara?

– Április 19-én született a fiunk, Gábor, egészséges, pompás gyerek! Ő még nem tudja, miért nem mentünk nyaralni, de azt sem, hogy mi az a nyaralás... A várszínházi próbák és előadások alatt mi is a kánikulával küzdöttünk, és sok-sok barátunkat látunk vendégül otthonunkban. Ezek a találkozások és kirándulások (Szanazugba, Dánfokra, a Köröspart más helyeire) voltak az apró, nyári örömeink.

– Miben látunk az új évadban először?

– Békés József Kardhercegnő című mesejátékában lesznek Akácusz király, az előadást *Levente Péter* rendezi. Játszom A kutyá testamentumában is, és Déry-Presser-Adamis híres musicaljében: Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról. A többi majd meglátjuk. Szerencse dolga...

SASS ERVIN

BÉKÉSCSABA Anno... VÁROSUNK RÉGI ÉS MAI ARCA

1890 – főter a városházával (épült 1871–73-ban)

A bérpalota egyik mai arca

Sorozatunk múlt heti fotográfiáján a csabai főter legrégibb hajdanvolt képét láthattuk. A tér régi látképét mutatja fenti archív fotónk is, csak pár évtized múltával, amikor már felépült a városháza patinás épülete. A régi katolikus templom mellett még szerényen állt – vagy negyven évig – egy földszintes épület. Lebontása után az egyház Kvittner építész tervei alapján, a Pittl és a Bauswetter cég kivitelezésében, 1929-ben építtette fel a modern 3 emeletes épületet, melynek földszintjén üzlethelyiségek, felette pedig bérlakások voltak.

GECS B.

1964 – a csabai főter

A Szent István téri bérpalota felépültekor, 1929-ben

Az épület kissé rideg homlokzatát később sikerült harmóniába hozni a városháza klasszicista stílusával

FOTÓK: BOLDOG GUSZTÁV

Főtéri átváltozások